

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARI İLE YARATICILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

THE INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PSYCHOLOGICAL RESILIENCE AND CREATIVITY OF PRESCHOOL AGED CHILDREN

Özlem DÖNMEZ¹ Özge Ruken ERGÜN² Asude BALABAN DAĞAL³

Başvuru Tarihi: 20.03.2024 Yayına Kabul Tarihi: 23.10.2024 DOI: 10.21764/maeuefd.1455781

(Araştırma Makalesi)

Özet: Erken çocukluk dönemi, çocukluk yılları açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu dönemde çocuklar birçok becerinin yanı sıra yaşamlarında karşılaştıkları sorunları çözebilmeyi de öğrenirler. Fakat bu sorunlarla baş edebilmek için bazı temel becerileri de kazanmış olmaları gerekir. Bu temel becerilerden sonra çocukların günlük yaşam sorunlarıyla baş edebilmeleri onların psikolojik dayanıklılıklarını da etkileyecektir. Psikolojik olarak dayanıklı olan bireyler buldukları çevre ve topluma da uyum sağlamış bireylerdir. Bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitime devam eden çocukların psikolojik dayanıklılıkları ile yaratıcılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç kapsamında çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, okul öncesi eğitime devam eden 103 çocuk oluşturmaktadır. Bu çalışmanın veri toplama araçları Çocuk Bilgi Formu, Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği (ECCRS) ve 48-72 Aylık Çocuklar İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'dir. Ölçme araçları okul öncesi öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Elde edilen veriler istatistik paket programına girilerek program aracılığıyla çözümlenmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik dayanıklılıkları ile yaratıcılıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak psikolojik dayanıklılığın alt boyutlarından biri olan doyum erteleme becerilerinin yaratıcılık becerileri üzerinde olumlu yönde ve anlamlı etkisinin olduğu görülmüştür. Elde edilen bulguların okul öncesi psikolojik dayanıklılık ve yaratıcılık çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Abstract: Early childhood is a critical period in childhood years. During this period, children learn many skills as well as real life problems. However, they must also acquire some fundamental skills to cope with these problems. Children's ability to cope with daily life problems will also affect their psychological resilience. Psychologically resilient individuals have successfully adapted to their environment and society. The aim of this study is to examine the relationship between psychological resilience and creativity of preschool children. Relational screening method, one of the quantitative research methods, was used in the research. The study group consists of 103 preschool children. Data was collected via Child Information Form, Early Childhood Creativity Scale (ECCRS) and Psychological Resilience Scale for Children Aged 48-72 Months. The measurement tools were filled in by preschool teachers. The obtained data were entered into the statistical package program and analyzed through the program. There was no significant relationship between psychological resilience and creativity of preschool children. However, it has been observed that gratification delay skills, one of the sub-dimensions of psychological resilience, have a positive and significant effect on creativity skills. It is thought that the findings will contribute to the studies on preschool psychological resilience and creativity.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, ozlemdonmez@trakya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3881-3448

² Dr. Öğr. Üyesi, Şırnak Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, ozgerukenergun@sirnak.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-1514-8599

³ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, asudebd@marmara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-9527-5335

Anahtar Sözcükler: *Erken çocukluk, okul öncesi, psikolojik dayanıklılık, yaratıcılık* Keywords: *Early childhood, preschool, psychological resilience, creativity*

Giriş

Yaşamın kritik dönemlerinden en önemli olanı okul öncesi dönemdir. Bu dönemin önemi çocuğun kişiliğinin oluşması ve şekillenmesi, sosyal ve duygusal yönden kendisinin farkına varması, bilişsel, dil ve fiziksel gelişim alanlarında ilerlemesinden kaynaklanmaktadır (Gülay & Akman, 2009; Oktay, 2005; Wood, Cowan & Baker, 2002; Oktay, 2002). Çocukları gerçek hayattan soyutlamadan, yaşamlarına devam edecekleri ve karşılıklarına çıkacak tüm zorlukları aşma gücüne, kendisine inanan ve güvenen, olumsuz durumlarda hemen pes etmeye bireyler olarak yetiştirmek gerekir. Buna en erken yaştan okul öncesi dönemden itibaren başlamak önemlidir (Şahan Aktan, 2018).

Psikolojik dayanıklılık, kişinin zorlu durumların üstesinden tam olarak gelebilmesi veya varolan veya olumsuz etkileri en aza indirmesi olarak tanımlanmaktadır (Garmezy, 1993). Problem çözme becerisi, duygu kontrolünü sağlama, doyum erteleme, girişken, öz düzenleme yapabilen vb becerilerin erken yaşlardan itibaren kazandırılması onların psikolojik olarak dayanıklı bireyler olmalarını sağlar (Şahan Aktan, 2018).

Güçlüklerle baş etme için en önemli becerilerden biri problem çözme becerisidir. Problemlere farklı çözüm yolları üretebilen, yaratıcılığı yüksek bireylerin zorlu koşullarla daha etkili baş edebileceği düşünülebilir. Yaratıcılık uzun yıllardan beri tanımlanmaya çalışılmış ancak çok kapsamlı bir kavram olduğu için farklı açılardan ele alınmış, farklı tanımlamalar yapılmıştır: Pek çok aşamayı da içerisinde barındıran bilişsel bir yetenek olan yaratıcılık, kendine özgü bir problem çözme sürecini içeren ürüne dönüşen veya henüz ürüne dönüşmemiş beceriye dayalı bilişsel süreçtir (Torrance, 1966; akt. Yontar Togrol, 2012). Yaratıcılık, duyarlı bir biçimde problemlere yaklaşma, bilgi eksikliklerinin ifade edilmesi, hipotezler oluşturulup test edilmesi, olasılıkların değerlendirilmesi ve yeniden değerlendirilmesi sonucunda elde edilen sonuçların ilişkilendirilmesidir (Sünbül, 2008). Yaratıcılık, bireysel yönden orijinallik ve birinci elden deneyimi içeren, sosyal açıdan yönden sosyal kabul ve değer gören özgüven, problem çözme gibi becerileri içeren bir kavramdır (Alkuş & Olgan, 2014). Günlük yaşamda önemli bir yer tutan

problem çözebilme becerisini de desteklediği görülmüştür (Kemple & Nissenberg, 2000; Amabile, 1983).

Yaratıcılıkla ilişkili esnek düşünme; bireylerin mevcuttaki stres durumlarına yeni çözümler bularak uyum sağlamalarını kolaylaştırır. Uyum sağlayan bireyin psikolojik dayanıklılığı desteklenmektedir. Yaratıcılık psikolojik dayanıklılığın gelişmesinde bir kolaylaştırıcı rolü üstlenmektedir (Metzl & Morrell, 2008). Ayrıca, Flor ve diğ. (2013) araştırmaları sonucunda, eğitim programlarının yaratıcı düşünce ve eleştirel düşünceyi destekleyecek şekilde hazırlanması psikolojik iyi oluşluğu olumlu yönde geliştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Barron (1969), yaratıcılığı “Olmayan yeni bir şey üretme” olarak tanımlar. Yaratıcılığı yüksek bir birey zor ve riskli bir engelle karşılaştığında o durumu da kendi lehine dönüştürebilir. Seale, Nind ve Simmons (2012) ise psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylerin pozitif riskler aldığını belirtmiştir. Olumlu risk alan bireylerin yaratıcılıklarının da yüksek olduğunu ifade etmiştir. Waaktaar, Christie, Helmen Borge ve Torgersen (2004), psikolojik dayanıklılığın yaratıcılık, olumlu akran ilişkileri, özyeterlik ve uyum olmak üzere 4 temel faktörü olduğunu belirtmiştir. Psikolojik dayanıklılığın desteklenmesi için yaratıcılığın da içinde bulunduğu bu 4 faktörün desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Metzl & Morrell, 2008). Tüm bu çalışmalar incelendiğinde yaratıcılığı yüksek olan bireylerin psikolojik olarak daha güçlü olduğu beklenmektedir. Alan yazın incelendiğinde yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılığı ilişkisini ifade eden ya da yorumlayan çalışmalara rastlanmıştır ancak doğrudan her iki kavramın ilişkisini değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu noktada iki kavramın ilişkisinin ortaya konulması önemli görülmektedir. Bu çalışmanın ilgili literatüre ışık tutacağı düşünüldüğünden önemlidir.

Bu çalışmada amaç, okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik dayanıklılıkları ve yaratıcılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Amaca yönelik olarak çalışmanın alt amaç soruları şunlardır:

1. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaratıcılıkları ile psikolojik dayanıklılıkları arasında ilişki var mıdır?
2. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaratıcılıkları psikolojik dayanıklılıklarını yordamakta mıdır?

3. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaratıcılıkları ve psikolojik dayanıklılıkları bazı demografik değişkenlere (çocuğun cinsiyeti, ebeveynlerinin yaşı, ebeveynlerinin eğitim durumu, aile çocuk sayısı, sınıf mevcudu) göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, çocukların psikolojik dayanıklılıkları ile yaratıcılıkları arasında ilişki olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Değişkenler arasında ilişki olup olmadığının ve derecesinin bu modelde belirlenmesi hedeflenir (Cresswell, 2017; Karasar, 2016). Bu çalışmada iki önemli değişken olarak psikolojik dayanıklılık ve yaratıcılık ele alınmış ve aralarındaki ilişki incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir ve gönüllülük esaslarına dayalı olarak seçilen okul öncesi eğitime devam eden 103 çocuktur. Cinsiyet dağılımına baktığımızda bu çocukların 45'i kız, 58'i erkektir. Anne babaların 99'u evli ve birlikte yaşamakta, 4'ü ise boşanmış ve ayrı yaşamaktadır. Ailelerin 36'sı tek çocuk, 57'si 2 çocuk, 10'u 3 veya daha fazla çocuk sahibidir. Çocukların sınıf mevcudu incelendiğinde 18'i 16 veya daha az çocuk, 24'ü 17-24 çocuk, 61'i 25 ve üzeri çocuk olan sınıflarda eğitim almaktadır. 78 çocuğun annesinin 20-39 yaş, 25'inin annesinin ise 40 ve üstü yaşta olduğu görülmüştür. Çocukların babalarının yaşları incelendiğinde 62'sinin 30-39 yaş, 41'inin 40 ve üstü yaşta olduğu görülmüştür. 7 anne ilköğretim, 39 anne lise ve önlisans, 50 anne lisans, 7 anne lisansüstü mezundur. Baba eğitim durumu incelendiğinde, 9'u ilköğretim, 36'sı lise ve önlisans, 50'si lisans, 8'i lisansüstü mezundur. 65 anne ve 100 baba çalışmakta, 38 anne ve 3 baba ise çalışmamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veriler Çocuk Bilgi Formu, Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği (ECCRS) ve 48-72 Aylık Çocuklar İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır:

- **Çocuk Bilgi Formu:** Araştırmacılar tarafından hazırlanan formda çocuğun yaşı, cinsiyeti, anne-baba eğitim durumu, anne-baba medeni durumu, aile çocuk sayısı, aile gelir durumu gibi demografik özelliklere yönelik sorular bulunmaktadır.
- **Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği (ECCRS):** Bennett (1988) tarafından geliştirilen ölçek öğretmen ve okul öncesi dönem çocukların yaratıcılıklarını ölçen iki bölümden oluşmaktadır. Çocuklara yönelik olan ikinci bölümdür. Türkçe uyarlaması Çeliköz (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçek 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçek okul öncesi çocukların yaratıcılıklarını ölçmekte ve çocukların öğretmenleri tarafından doldurulmaktadır. Toplam varyansın %78'ini açıklamaktadır. Ölçeğin cronbach alfa değeri .97'dir.
- **48-72 Aylık Çocuklar için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği:** Okul öncesi dönem çocukların psikolojik dayanıklılıklarını ölçen ölçek, Şahan Aktan (2018) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek okul öncesi öğretmenleri tarafından doldurulmaktadır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının ardından ölçeğin son hali, 49 madde ve 6 alt boyut olarak (Sosyal Problem Çözme Becerileri, Yardım Alabilme, Girişkenlik-Özgüven, Öz-Düzenleme, Doyum Erteleme, Bağlılık) belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyut ve toplamına ilişkin cronbach alpha iç tutarlılık değerleri şu şekildedir: Girişkenlik-özgüven .94, sosyal problem çözme .95, doyum erteleme .94, yardım alabilme .92, öz-düzenleme .90, bağlılık .86 ve ölçeğin tamamı için .95'tir.

Veri toplama araçları, okul öncesi öğretmenleri tarafından sınıflarındaki çocuklara yönelik doldurulmuştur. Bu araştırmanın çalışma grubu için hesaplanan Cronbach alfa güvenilirlik değerleri şu şekildedir: Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği (ECCRS) .897, 48-72 Aylık Çocuklar için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği .932, Girişkenlik-Özgüven .922, Sosyal Problem Çözme Becerileri .852, Doyum Erteleme .932, Yardım Alabilme .816, Öz-Düzenleme .629, Bağlılık-Bağlanma .878 ($\alpha > .60$).

Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 21.06.2023 tarihli toplantısında alınan 06/24 numaralı kararı ve E-29563864-050.03.04-472326 sayı numarası ile etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmacılar tarafından kolay ulaşılabirlik ve gönüllülük ilkeleri esas alınarak okul öncesi öğretmenlerine ulaşılmıştır. Bu doğrultuda hem elden hem online form aracılığıyla öğretmenlere ulaşılmış ve veriler toplanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

İstatistik paket programına girilen verilerin dağılımını incelemek için normallik testi yapılmış ve basıklık çarpıklık değerlerine incelenmiştir. +2 ve -2 aralığında seyreden basıklık ve çarpıklık değerlerinin ardından verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür (Kim, 2013; George & Mallery, 2010). Normallik testi sonucuna göre fark analizleri kapsamında üç kategorili değişkenler için ANOVA, iki kategorili değişkenler için Bağımsız Gruplar t testi yapılmıştır. Sürekli değişkenler arasında ilişki olup olmadığı ise Pearson Korelasyon testi ile bakılmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılıklarının psikolojik dayanıklılıklarını yordayıp yordamadığı Basit Doğrusal Regresyon analizi ile incelenmiştir. Değişkenlerin hücre sayısı 30'un altında olduğu durumlarda da parametrik olmayan fark testleri yapılmıştır. İki kategorisi olan değişkenlere yönelik Mann Whitney U testi yapılırken, üç ve üzeri kategorisi olan değişkenler için ise Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır.

Bulgular

Tablo 1.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Yaratıcılık ve Psikolojik Dayanıklılıkları Arasında İlişki Olup Olmadığını Gösteren Pearson Korelasyon Testi

		Girişkenlik- Özgüven	Öz- Düzenleme	Bağlılık- Bağlanma	Sosyal Problem Çözme Becerileri	Doyum Erteleme	Yardım Alabilme	Psikolojik Dayanıklılık
Yaratıcılık	r	,072	-,029	,085	,029	,233	,041	,081
	p	,468	,770	,391	,772	,018*	,684	,415
	n	103	103	103	103	103	103	103

Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılıkları arasında ilişki olup olmadığını görmek için Pearson Korelasyon testi yapılarak Tablo 1'de sunulmuştur. Yaratıcılık ve doyum erteleme arasında anlamlı bir ilişki olduğu Tablo 1'de görülmektedir. Yaratıcılık ile psikolojik dayanıklılık toplam puan ve diğer alt boyutlarında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 2.

Psikolojik Dayanıklılığın Alt Boyutu Olan Doyum Ertelemenin Yaratıcılık Becerileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Testi

Bağımlı Değişken: Yaratıcılık		Model: R ² =0,054; F=5,814; p=0,018		
Bağımsız Değişken	β	t	p	
Constant	26,252	2,416	,017	
Doyum Erteleme (alt boyut iyi oluş)	1,063	2,411	,018	

Tablo 2, regresyon modelinin anlamlı olduğunu göstermektedir (F=5,814; p<0,05). Yaratıcılık becerileri varyansın % 0,054'ünü açıklamaktadır. Ayrıca okul öncesi dönem çocuklarının doyum erteleme becerilerinin yaratıcılık becerileri üzerinde olumlu yönde ve anlamlı etkisinin olduğu bulunmuştur ($\beta=1,063$; p<0,05). Bir başka ifadeyle, okul öncesi çocuklarının doyum erteleme becerilerindeki bir artışın yaratıcılık becerilerinde de bir artışa yol açtığı belirtilebilecektir.

Tablo 3.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Cinsiyetlerine Göre Yaratıcılık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bağımsız Gruplar t Testi

	Gruplar	n	$\bar{x}$	Ss	t Testi		
					t	sd	p
Yaratıcılık	Kız	45	54,3111	10,20433	1,489	101	,140
	Erkek	58	50,7414	13,33188			
Girişkenlik-Özgüven	Kız	45	43,5333	9,88019	,417	101	,678
	Erkek	58	42,6897	10,41458			
Özdüzenleme	Kız	45	38,2667	6,91310	1,118	101	,266
	Erkek	58	36,6724	7,37323			
Bağlılık-Bağlanma	Kız	45	35,4889	5,14173	1,042	101	,300
	Erkek	58	34,3793	5,52134			
Sosyal problem çözme	Kız	45	35,4222	3,84051	1,036	101	,302
	Erkek	58	34,5172	4,78023			
Doyum erteleme	Kız	45	24,7333	2,45320	,798	101	,427
	Erkek	58	24,3103	2,82350			
Yardım alabilme	Kız	45	25,2889	4,24062	-,388	101	,699
	Erkek	58	25,5862	3,52950			
Psikolojik dayanıklılık	Kız	45	202,7333	22,11067	,991	101	,324
	Erkek	58	198,1552				

Tablo 3'te okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılıklarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Bağımsız Gruplar t testi sonuçları sunulmuştur. Sonuçta, çocukların yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılıklarında cinsiyete göre bir farklılaşma bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Yaratıcılık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Kruskal Wallis Testi

	Anne Eğitim Durumu	N	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	sd	p
Yaratıcılık	İlköğretim Mezunu	7	58,21	3,789	3	,285
	Lise ve Önlisans	39	48,40			
	Mezunu					
	Lisans Mezunu	50	51,26			
	Lisansüstü Mezunu	7	71,14			
	Toplam	103				
Girişkenlik-Özgüven	İlköğretim Mezunu	7	43,29	1,163	3	,762
	Lise ve Önlisans	39	50,65			
	Mezunu					
	Lisans Mezunu	50	53,28			
	Lisansüstü Mezunu	7	59,07			
	Toplam	103				
Öz Düzenleme	İlköğretim Mezunu	7	33,21	6,161	3	,104
	Lise ve Önlisans	39	56,19			
	Mezunu					
	Lisans Mezunu	50	49,06			
	Lisansüstü Mezunu	7	68,43			
	Toplam	103				
Bağlılık-Bağlanma	İlköğretim Mezunu	7	47,00	3,738	3	,291
	Lise ve Önlisans	39	57,42			
	Mezunu					
	Lisans Mezunu	50	47,05			
	Lisansüstü Mezunu	7	62,14			
	Toplam	103				
Sosyal Problem Çözme	İlköğretim Mezunu	7	42,29	5,060	3	,167
	Lise ve Önlisans	39	58,09			
	Mezunu					
	Lisans Mezunu	50	46,92			
	Lisansüstü Mezunu	7	64,07			
	Toplam	103				
Doyum Erteleme	İlköğretim Mezunu	7	63,00	2,109	3	,550
	Lise ve Önlisans	39	53,62			
	Mezunu					
	Lisans Mezunu	50	48,43			
	Lisansüstü Mezunu	7	57,50			
	Toplam	103				
Yardım Alabilme	İlköğretim Mezunu	7	53,07	2,368	3	,500
	Lise ve Önlisans	39	46,46			
	Mezunu					
	Lisans Mezunu	50	56,02			
	Lisansüstü Mezunu	7	53,07			
	Toplam	103				
Psikolojik Dayanıklılık	İlköğretim Mezunu	7	43,07	2,533	3	,469
	Lise ve Önlisans	39	54,73			
	Mezunu					
	Lisans Mezunu	50	49,39			
	Lisansüstü Mezunu	7	64,36			
	Toplam	103				

Tablo 4'te okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılıklarının anne eğitim durumuna göre fark yaratıp yaratmadığını gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir. Çocukların yaratıcılıklarının ve psikolojik dayanıklılıklarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 5.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Yaratıcılık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Kruskal Wallis Testi

	Baba Eğitim Durumu	N	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	sd	p	Anlamlı Fark
Yaratıcılık	İlköğretim Mezunu	9	53,39	,243	3	,970	-
	Lise ve Önlisans	36	51,83				
	Mezunu						
	Lisans Mezunu	50	51,15				
	Lisansüstü Mezunu	8	56,50				
	Toplam	103					
Girişkenlik-Özgüven	İlköğretim Mezunu	9	37,11	9,143	3	,027*	4-1
	Lise ve Önlisans	36	54,26				
	Mezunu						
	Lisans Mezunu	50	48,87				
	Lisansüstü Mezunu	8	78,13				
	Toplam	103					
Öz Düzenleme	İlköğretim Mezunu	9	47,72	2,756	3	,431	-
	Lise ve Önlisans	36	54,08				
	Mezunu						
	Lisans Mezunu	50	48,96				
	Lisansüstü Mezunu	8	66,44				
	Toplam	103					
Bağlılık-Bağlanma	İlköğretim Mezunu	9	52,39	1,662	3	,645	-
	Lise ve Önlisans	36	54,03				
	Mezunu						
	Lisans Mezunu	50	48,86				
	Lisansüstü Mezunu	8	62,06				
	Toplam	103					
Sosyal Problem Çözme	İlköğretim Mezunu	9	49,44	2,865	3	,413	-
	Lise ve Önlisans	36	57,75				
	Mezunu						
	Lisans Mezunu	50	47,47				
	Lisansüstü Mezunu	8	57,31				
	Toplam	103					
Doyum Erteleme	İlköğretim Mezunu	9	60,67	1,534	3	,674	-
	Lise ve Önlisans	36	52,56				
	Mezunu						
	Lisans Mezunu	50	49,19				
	Lisansüstü Mezunu	8	57,31				
	Toplam	103					
Yardım Alabilme	İlköğretim Mezunu	9	44,33	1,026	3	,795	-
	Lise ve Önlisans	36	54,42				
	Mezunu						
	Lisans Mezunu	50	52,29				
	Lisansüstü Mezunu	8	47,94				

	Toplam	103					
	İlköğretim Mezunu	9	45,44	5,754	3	,124	-
	Lise ve Önlisans	36	56,28				
Psikolojik	Mezunu						
Dayanıklılık	Lisans Mezunu	50	47,07				
	Lisansüstü Mezunu	8	70,94				
	Toplam	103					

Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılıklarının baba eğitim durumu değişkenine göre fark yaratıp yaratmadığını gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaratıcılıklarının ve psikolojik dayanıklılıklarının baba eğitim durumuna göre girişkenlik-özgüven alt boyutunda farklılaştığı görülmüştür. Hangi kategoriler arasında fark olduğunu belirleyebilmek adına ikişerli Mann Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan analizler doğrultusunda lisansüstü ile ilköğretim mezunu babalar arasında ve lisansüstü ile lisans mezunu babalar arasında lisansüstü babalar lehine olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, lisansüstü mezunu babaların çocuklarının ilköğretim ve lisans mezunlarına göre girişken-özgüvenli olduğu söylenebilir. Diğer alt boyutlarda ve toplam puanda baba eğitim durumuna göre bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 6.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Yaratıcılık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının Annelerinin Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Mann Whitney U Testi

	Gruplar	N	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	U	Z	p
Yaratıcılık	20-39 yaş	78	52,35	4083,00	948,000	-,208	,835
	40 ve üstü yaş	25	50,92	1273,00			
	Toplam	103					
Girişkenlik-özgüven	20-39 yaş	78	51,28	3999,50	918,500	-,435	,663
	40 ve üstü yaş	25	54,26	1356,50			
	Toplam	103					
Öz Düzenleme	20-39 yaş	78	52,85	4122,50	908,500	-,513	,608
	40 ve üstü yaş	25	49,34	1233,50			
	Toplam	103					

Bağılılık-bağlanma	20-39 yaş	78	54,97	4288,00	743,000	-1,803	,071
	40 ve üstü yaş	25	42,72	1068,00			
	Toplam	103					
Sosyal Problem Çözme	20-39 yaş	78	52,22	4073,50	957,500	-,136	,892
	40 ve üstü yaş	25	51,30	1282,50			
	Toplam	103					
Doyum Erteleme	20-39 yaş	78	53,01	4134,50	896,500	-,618	,537
	40 ve üstü yaş	25	48,86	1221,50			
	Toplam	103					
Yardım Alabilme	20-39 yaş	78	51,28	4000,00	919,000	-,441	,660
	40 ve üstü yaş	25	54,24	1356,00			
	Toplam	103					
Psikolojik Dayanıklılık	20-39 yaş	78	52,41	4088,00	943,000	-,246	,805
	40 ve üstü yaş	25	50,72	1268,00			
	Toplam	103					

Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılıklarının anne yaşına göre farklılaşmaya sebep olup olmadığını gösteren Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir. Çocukların yaratıcılıklarının ve psikolojik dayanıklılıklarının anne yaşına göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 7.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Yaratıcılık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının Babalarının Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bağımsız Gruplar t Testi

	Gruplar	n	$\bar{x}$	Ss	t Testi		
					t	sd	p
Yaratıcılık	30-39 yaş	62	52,0161	11,06685	-,291	101	,771
	40 ve üstü yaş	41	52,7317	13,74050			
Girişkenlik-Özgüven	30-39 yaş	62	42,3065	10,39796	-,924	101	,358
	40 ve üstü yaş	41	44,1951	9,76273			
Özdüzenleme	30-39 yaş	62	37,4032	7,05821	,059	101	,953
	40 ve üstü yaş	41	37,3171	7,46136			
Bağlılık-Bağlanma	30-39 yaş	62	35,3387	4,56984	1,106	101	,271
	40 ve üstü yaş	41	34,1463	6,37009			
Sosyal problem çözme	30-39 yaş	62	34,8710	4,09111	-,118	101	,907
	40 ve üstü yaş	41	34,9756	4,87590			
Doyum erteleme	30-39 yaş	62	24,5806	2,64605	,397	84,170	,693
	40 ve üstü yaş	41	24,3659	2,71805			
Yardım alabilme	30-39 yaş	62	25,3226	3,95787	-,433	101	,666
	40 ve üstü yaş	41	25,6585	3,69195			
Psikolojik dayanıklılık	30-39 yaş	62	199,8226	22,56613	-,175	80,776	,862
	40 ve üstü yaş	41	200,6585	24,50776			

Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılıklarının babaların yaşına göre fark yaratıp yaratmadığını belirten Bağımsız Gruplar t testi sonuçları Tablo 7’de belirtilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, çocukların yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılıklarında babaların yaşına göre bir fark görülmemiştir ($p>.05$).

Tablo 8.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Yaratıcılık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Kruskal Wallis Testi

	Ailedeki Çocuk Sayısı	N	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	sd	p
	2 çocuk	57	50,52			
	3 ve üzeri çocuk	9	51,61			
	Toplam	102				
Girişkenlik-Özgüven	Tek çocuk	36	47,79	,961	2	,618
	2 çocuk	57	53,11			
	3 ve üzeri çocuk	9	56,17			
	Toplam	102				
Öz Düzenleme	Tek çocuk	36	43,50	4,930	2	,085

	2 çocuk	57	54,54			
	3 ve üzeri çocuk	9	64,28			
	Toplam	102				
Bağlılık-Bağlanma	Tek çocuk	36	46,92	4,522	2	,104
	2 çocuk	57	51,46			
	3 ve üzeri çocuk	9	70,11			
	Toplam	102				
Sosyal Problem Çözme	Tek çocuk	36	47,42	3,864	2	,145
	2 çocuk	57	51,34			
	3 ve üzeri çocuk	9	68,83			
	Toplam	102				
Doyum Erteleme	Tek çocuk	36	52,79	1,527	2	,466
	2 çocuk	57	49,11			
	3 ve üzeri çocuk	9	61,44			
	Toplam	102				
Yardım Alabilme	Tek çocuk	36	56,69	3,127	2	,209
	2 çocuk	57	47,04			
	3 ve üzeri çocuk	9	59,00			
	Toplam	102				
Psikolojik Dayanıklılık	Tek çocuk	36	46,39	3,656	2	,161
	2 çocuk	57	52,25			
	3 ve üzeri çocuk	9	67,22			
	Toplam	102				

Tablo 8’de okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılıklarının ailedeki çocuk sayısına göre farka sebep olup olmadığını gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaratıcılıklarının ve psikolojik dayanıklılıklarının aile çocuk sayısına göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 9.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Yaratıcılık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının Sınıf Mevcuduna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Kruskal Wallis Testi

	Sınıf Mevcudu	N	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	sd	p	Anlamlı Fark
Yaratıcılık	16 ve daha az çocuk	18	46,53	1,204	2	,548	-
	17-24 çocuk	24	49,63				
	25 ve üzeri çocuk	61	54,55				
	Toplam	103					
Girişkenlik-Özgüven	16 ve daha az çocuk	18	44,25	4,509	2	,105	-
	17-24 çocuk	24	62,63				
	25 ve üzeri çocuk	61	50,11				
	Toplam	103					
Öz Düzenleme	16 ve daha az çocuk	18	22,31	26,187	2	,000*	2-1
	17-24 çocuk	24	69,29				3-1
	25 ve üzeri çocuk	61	53,96				2-3
	Toplam	103					
Bağlılık-Bağlanma	16 ve daha az çocuk	18	24,19	22,455	2	,000*	2-1
	17-24 çocuk	24	66,98				3-1
	25 ve üzeri çocuk	61	54,31				2-3
	Toplam	103					
Sosyal Problem Çözme	16 ve daha az çocuk	18	30,92	13,939	2	,001*	2-1
	17-24 çocuk	24	65,06				3-1
	25 ve üzeri çocuk	61	53,08				
	Toplam	103					
Doyum Erteleme	16 ve daha az çocuk	18	58,08	5,050	2	,080	-
	17-24 çocuk	24	60,94				
	25 ve üzeri çocuk	61	46,69				
	Toplam	103					
Yardım Alabilme	16 ve daha az çocuk	18	67,36	15,911	2	,000*	1-3
	17-24 çocuk	24	64,63				2-3
	25 ve üzeri çocuk	61	42,50				
	Toplam	103					
Psikolojik Dayanıklılık	16 ve daha az çocuk	18	31,19	18,376	2	,000*	2-1
	17-24 çocuk	24	70,81				3-1
	25 ve üzeri çocuk	61	50,74				2-3
	Toplam	103					

Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılıklarının sınıf mevcuduna göre farklılaşmaya neden olup olmadığını ifade eden Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 9’da belirtilmiştir. Öz düzenleme, bağlanma-bağlılık alt boyutlarında ve psikolojik dayanıklılık toplam puanında 17-24 çocuk ile 16 ve daha az çocuk arasında 17-24 çocuk lehine, 25 ve üzeri çocuk ile 16 ve daha az çocuk arasında 25 ve üzeri çocuk lehine, 17-24 çocuk ile 25 ve üzeri çocuk arasında 17-24 çocuk lehine anlamlı bir farka rastlanmıştır. Sosyal problem çözme alt boyutunda 17-24 çocuk ile 16 ve daha az çocuk arasında 17-24 çocuk lehine, 25 ve üzeri çocuk ile 16 ve daha az çocuk arasında 25 ve üzeri çocuk bulunan sınıfların lehine bir fark görülmüştür. Yardım alabilme alt boyutunda 16 ve daha az çocuk ile 25 ve üzeri çocuk arasında 16 ve daha az çocuk lehine, 17-24 çocuk ile 25 ve üzeri çocuk arasında 17-24 çocuk lehine anlamlı bir farka rastlanmıştır. Diğer alt boyutlar ve yaratıcılık toplam puanında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma okul öncesi eğitime devam eden çocukların psikolojik dayanıklılıkları ile yaratıcılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. İlgili literatür incelendiğinde yaratıcılık ve drama arasında ilişkiyi irdelen çeşitli çalışmalara rastlamak mümkündür (Eskidemir Meral & Tezel Şahin, 2019; Aslan, 2018; Pehlivan & Gökbulut, 2015). Benzer şekilde yaratıcılık ile problem çözme becerisini ve düşünme becerileri ilişkilendiren çalışmalar da bulunmaktadır (Güven & Karasulu, 2020; Yıldırım & Akman, 2020; Tok & Sevinç, 2012). Fakat bütüne bakıldığında çocukların psikolojik dayanıklılığı ve yaratıcılık arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Bu çalışmanın yaratıcılık ile psikolojik dayanıklılığını ele alması bakımından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre yaratıcılık ile psikolojik dayanıklılığın alt boyutu olan doyum erteleme arasında bir ilişki bulunmuştur. Doğrudan okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaratıcılıklarıyla doyum ertelemelerini inceleyen çalışmalara rastlanmamış olsa da Liang, Chaivirutnukul ve Zhao (2023) yaptıkları çalışmada çalışanların yaratıcılıkları ile doyum ertelemelerinin ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılık toplam puan ve girişkenlik-özgüven, öz düzenleme, bağlılık-bağlanma, sosyal problem çözme, yardım alabilme alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılığı etkileyen farklı etmenler olabilir. Bardak (2023) ebeveyn tutum ve davranışlarının çocukların psikolojik dayanıklılığı etkilediği görülmüştür. Okul öncesi öğretmenleri, okul öncesi

dönemdeki çocukların eğitimlerinden önemli derecede sorumlu oldukları için öğretmenlerin yaşayabileceği sorunlar, çocukların başarılarını ve gelişmelerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Toplu, 2012). Okul öncesi öğretmenlerinin de psikolojik olarak kendilerini iyi hissettiklerinde sahip oldukları mutluluk çocuklara yansımaktadır (Ylitapio-Mäntylä ve diğ., 2012). Çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek için çeşitli uyaranlarla zenginleştirilmiş ortamlar sunmak gerekir. Bu sayede çocuklara yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı sunarız. Yaratıcı çocuklar yaratıcı okul ortamlarını dolayısıyla da yaratıcı toplumları beraberinde getirirler. Öğretmenler, her bir çocuğun yaratıcılığı geliştirmek için uygun ortamlar oluşturmalarıdır (Orhon, 2014; Yazgın, 2020; Koran, 2020; Memduhoğlu ve diğ., 2020). Dursun ve Ünüvar (2011) ise okul öncesi dönemde yaratıcılığı engelleyen durumları belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda yaptıkları araştırmada ebeveyn ve öğretmenlerle görüşmeler yapmışlardır. Araştırma bulgularına göre ebeveynlerde yaratıcılığı engelleyen durumlar cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermezken, eğitim durumuna göre anlamlı farklılık görülmüştür. Ayrıca öğretmenler arasında mesleki deneyime göre yaratıcılığı engelleyen durumlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ev- aile, okul-öğretmen ve çocuk alt boyutlarında ise öğretmenler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu doğrultuda psikolojik dayanıklılık ve yaratıcılığı etkileyen ebeveyn tutumu, öğretmen tutumu, çevre, çocuğun özellikleri gibi etmenlerin etkili olduğu görülmektedir.

Yapılan bu çalışmada çocukların doyum erteleme becerilerinin yaratıcılık becerileri üzerinde olumlu yönde, anlamlı etkisi bulunmuştur. Başka bir ifadeyle, okul öncesi çocuklarının doyum erteleme becerilerindeki bir artışın yaratıcılık becerilerinde de bir artışa sebep olduğu belirtilebilecektir. Blackwood (1981) 8. Sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada doyum erteleme düzeyi yüksek olan öğrencilerin yaratıcılık toplam puanı ve yaratıcılığın alt boyutları olan akıcılık, esneklik, özgünlük ve detaylandırmada daha yüksek puanlara sahip olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca yaratıcı düşünen bireylerin sorunları tanımlarken, hipotezler oluştururken, bir yöntem seçerken hazzı erteleyebildiğini, kaygıyla baş edebildiğini ve alternatifler üretmek çözümü test edilmesinde daha başarılı olduğunu belirtmiştir. Yaratıcılık ile doyum ertelemenin birbirini çift yönlü etkilediğini ifade etmiştir. Bu çalışma bulgularının, yapılan araştırma bulgularıyla benzer özellik gösterdiği görülmektedir.

Çocukların yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılıklarında cinsiyete göre bir farka rastlanmamıştır. Benzer şekilde Çeliköz (2017)'ün okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaratıcılık

düzeylerini incelediği çalışmada yaş, kardeş sayısı ve cinsiyet değişkenleri çocukların yaratıcılık düzeylerini etkilemediği bulunmuştur. Cinsiyet dışında çocukların eğitim aldıkları okul ve öğretmen, akranlar ve aile gibi sosyal çevresi ile iletişiminin kalitesine ilişkin etmenlerin de önemli etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Çocukların yaratıcılıklarının ve psikolojik dayanıklılıklarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülürken baba eğitim durumunda girişkenlik ve özgüven alt boyutunda farklılaştığı görülmektedir. Bu fark her grupta lisansüstü eğitim almış baba lehinedir. Özer ve Polat Yıldırım (2019) okul öncesi çocukların yaratıcılığını desteklemek amacıyla ebeveyn deneyimlerini incelemiştir. Çalışma bulgularına göre ebeveynlerin eğitim durumunun çocuklarının yaratıcılığını desteklemede bir fark yaratmamıştır. Fakat düşük sosyoekonomik düzeydekilerin daha yaratıcı davrandıkları görülmüştür. Bu çalışmada baba eğitim durumunun çocuğun yaratıcılık becerilerini geliştirmede bir girişimcilik ve özgüven alt boyutunda görmek bize eğitim seviyesi yükseldikçe babamın çocuğun girişimciliğini desteklediğini ve böylece çocuğun özgüveninin de arttığının yorumunu yaptırabilir.

Ramazan ve Tok (2023) tarafından yapılan araştırmada annelerin ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık düzeyleri incelenmiştir. Çalışma bulgularına göre çocukların yaratıcılık düzeyleri kardeş sayısı, öğretmen mesleki kıdemi, çocukların cinsiyeti, anne öğrenim düzeyine göre bir fark yaratmamıştır. Bu çalışma bulgularının, yapılan araştırma bulgularıyla benzer özellik gösterdiği görülmektedir.

Yapılan bu çalışmada öz düzenleme, bağlanma-bağlılık alt boyutlarında ve psikolojik dayanıklılık toplam puanında 17-24 çocuk ile 16 ve daha az çocuk arasında 17-24 çocuk lehine, 25 ve üzeri çocuk ile 16 ve daha az çocuk arasında 25 ve üzeri çocuk lehine, 17-24 çocuk ile 25 ve üzeri çocuk arasında 17-24 çocuk lehine anlamlı bir farka rastlanmıştır. Diğer bir ifadeyle, öz düzenleme, bağlanma-bağlılık ve psikolojik dayanıklılık puanlarının okul öncesi sınıf mevcuduna göre farklılaştığı görülmektedir. Ancak bu farklılığı kalabalık veya seyrek sınıf mevcudu lehine yorumlamak güçtür. Saraç ve Tarhan Alkan (2020) tarafından, okul öncesi öğretmenlerinin öğrenmede öz düzenlemeyi destekleme düzeylerini etkileyen faktörleri inceledikleri çalışmada öğretmenin sınıf mevcuduna göre destekleme sıklığı ile öğretmenlerin öğrenmede öz düzenlemeyi destekleme düzeyleri arasında farklılık olduğunu göstermiştir. Öğretmenlerin okul öncesi çocukların öz düzenleme ve bağlılık-bağlanma düzeylerini etkilemede önemli bir faktör olduğu

söylenbilir. Yapılan bu çalışmada da sınıf mevcudunun kalabalık veya seyrek olmasının yanı sıra öğretmenin psikolojik dayanıklılığı, öğretmenlik anlayışı, sınıf içi akran etkileşimi gibi faktörlerden de etkilenebileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma kapsamında sınıf mevcuduna göre sosyal problem çözme alt boyutunda 17-24 çocuk ile 16 ve daha az çocuk arasında 17-24 çocuk lehine, 25 ve üzeri çocuk ile 16 ve daha az çocuk arasında 25 ve üzeri çocuk bulunan sınıfların lehine bir fark görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, çocukların sosyal problem çözme becerilerinin kalabalık sınıflarda daha çok desteklendiği görülmüştür. Şakar (2022) tarafından yapılan çalışmada kalabalık sınıflarda görev yapan öğretmenlerin sosyal problem çözme konusunda zorlandığını ve desteğe ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Öğretmenlerin kalabalık sınıflarda öğrenci başına sunabileceği ilgi ve destek azalacağından, çocukların karşılaştıkları problemleri kendi başına çözmeye çalıştığı ve sosyal problem çözme becerilerini deneme-yanılma yoluyla geliştirdiği düşünülmektedir. İdeal bir sınıf ortamında öğretmen-çocuk merkezli sosyal problem çözme becerilerinin dengede olması çocukların gelişimi ve desteklenmesinde önerilmektedir.

Bu çalışmada elde edilen bir başka bulguda, yardım alabilme alt boyutunda 16 ve daha az çocuk ile 25 ve üzeri çocuk arasında 16 ve daha az çocuk lehine, 17-24 çocuk ile 25 ve üzeri çocuk arasında 17-24 çocuk lehine anlamlı bir farka rastlanmıştır. Owino (2018) tarafından yapılan çalışmada sınıf mevcudu ne kadar yüksek olursa olsun öğretmenlerin çocuklara destek ve yardım (scaffolding) sunmaya çabalamalarının önemli olduğu belirtilmiştir. Weare ve Nind (2013) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise öğretmenin öğrencilere sunduğu desteğin en iyi şekilde ulaşabilmesinde etkili sınıf yönetimi, sınıf içi aktivitelere öğrencilerin pozitif katılımı ve programın planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarına aile-toplumun etkin katılımının önemine vurgu yapılmış, sınıf mevcudu yüksek olan sınıflarda bunun gerçekleştirilmesinin zor olduğu ifade edilmiştir. Yapılan çalışmada da sınıf mevcudu az olan gruplardaki çocukların yardım alabilme puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmanın ilgili literatürdeki çalışmaları destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmanın bir başka bulgusuna göre, sınıf mevcudu ile yaratıcılık, sosyal problem çözme becerileri, girişkenlik-özgüven, ve psikolojik dayanıklılık arasında ise anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ancak sınıf mevcudu ile doyum erteleme ve yardım alabilme arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Sınıf mevcudu arttıkça öğretmenin çocuklara bireysel olarak

ayırıldığı vakit kısalmaktadır. Diğer bir ifadeyle, kalabalık sınıflarda çocukların öğretmenin birebir desteği ve yardımına erişmesi zorlaşan çocukların bekleme sürelerini uzatmakta ve tahammüllerini azaltmaktadır. Bu durumda çocuklar doyum ertelemelerini yönetmekte zorlanabilmektedirler.

Yapılan araştırmada doyum erteleme ile yaratıcılık arasında bir ilişki bulunurken, yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılık toplam puanda ve diğer alt boyutlarda ilişki bulunmamıştır. Doyum erteleme becerilerinin yaratıcılık becerileri üzerinde anlamlı etkisi bulunmuştur. Bu etki pozitif yöndedir. Bu çalışma verileri, öğretmenlerden çocukla ilgili veri toplanarak oluşturulmuştur. Bu alanda çalışan araştırmacıların öğretmenlere ek olarak çocuk ve aileden de veri toplaması, yapılacak çalışmaları zenginleştirecektir. Ayrıca çocukların yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılığının anne ve babanın yaşı, çocuk sayısı, anne eğitim durumuna göre farklılaşmazken, baba eğitim durumuna göre girişkenlik ve özgüven alt boyutunda farklılaştığı ve bu farkın da tüm gruplarda lisansüstü eğitim almış baba lehine olduğu görülmektedir. Bu bulgu eğitim düzeyi lisansüstünden düşük olan babalara verilecek aile eğitimi programlarında yaratıcılık ve doyum erteleme becerilerini de ele almanın önemini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda yapılacak olan çalışmalar için ebeveyn tutumu, öğretmen tutumu, sınıf ortamı, akran etkileşimi gibi çeşitli değişkenlerin yaratıcılık ve psikolojik dayanıklılığa etkisinin incelenmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Alkuş, S., & Olgan, R. (2014). Pre-service and in-service preschool teachers' views regarding creativity in early childhood education. *Early Child Development and Care, 184*(12), 1902-1919.
- Amabile, T. (1983). The social psychology of creativity: A componential conceptualization. *Journal of personality and social psychology, 45*(2), 357-376.
- Aslan, B. (2018). Yaratıcı Drama Uygulamalarının Okul Öncesi Dönemi Öğrencilerinin Besinler Konusundaki Öğrenmelerine ve Sosyal Uyum Becerileri Kazanmalarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Bardak, M. (2023). Çocuk Oyun Tercihi Ölçeği'nin Geliştirilmesi, Ebeveyn Ve Çocuk Oyun Tercihlerinin Çocuğun Psikolojik Dayanıklılık ve İyi Oluşlarına Etkisi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bennett, E. K. (1988). Social Validation of a Creativity Measure (Unpublished Master's Thesis). University of Tennessee, Knoxville.

- Blackwood, E. G. (1981). A relational study of delayed gratification and Torrance's concept of creative thinking at the grade eight level (Doctoral dissertation). University of Ottawa, Canada.
- Çeliköz, N. (2017). Okul öncesi dönem 5-6 yaş çocukların yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi. *Yıldız Journal of Educational Research*, 2(1), 1-25.
- Cresswell, J. (2017). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Method Approaches (Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları)* (3. Baskı b.). (S. Demir, Dü., E. Bukova Güzel, İ. Erdoğan, Y. Dede, G. Hacıömeroğlu, H. Ercan, F. Bilican, . . . S. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Dursun, M. A. & Ünüvar, P. (2011). Okulöncesi Eğitim Döneminde Yaratıcılığı Engelleyen Durumlara İlişkin Ebeveyn ve Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(21), 110-133.
- Erkan, N. (2015). 1. Bölüm: Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar. Z. Temel, G. Haktanır, E. Y. Üstün, O. Ural, N. Erkan, A. B. Aksoy, . . . Z. Kurtulmuş içinde, *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eskidemir-Meral, S. & Tezel-Şahin, F. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimleri. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 311-331. DOI: 10.26466/opus.580091.
- Flor R. K., Bitá A., Monir K. C., & Zohreh Z. Z. (2013). The effect of teaching critical and creative thinking skills on the locus of control and psychological well-being in Adolescents. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 82, 51-56.
- Garnezy, N. (1993). Children in Poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56, 127-136.
- Gülay, H. & Akman, B. (2009). Okul öncesi dönemde sosyal beceriler. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Güven, Y. & Karasulu-Kavuncuoğlu, M. (2020). Okul öncesi dönem çocukların yaratıcılık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 37-53.
- Karabulut Demir, E. & Şendil, G. (2008).Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (21), 15-25.
- Karasar, N. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kemple, K., & Nissenberg, S. (2000). Nurturing creativity in early childhood education: Families are part of it. *Early Childhood Education Journal*, 28(1), 67-71.
- Koran, N. (2020). Çocukta yaratıcılığı gelişimi. E. Yazgın ve Y. Yazgın (Ed). Erken Çocuklukta Yaratıcılık ve Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri içinde, Ankara: Pegem Akademi.

- Liang, J., Chaivirutnukul, K., & Zhao, N. (2023). Why are proactive employees always creative? A perspective from the delay of gratification. *The Journal of Modern Project Management*, 11(2), 254-269.
- Memduhoğlu, H. B., Uçar, R. & Uçar, H. İ. (2020). Örnek uygulamalarla eğitimde yaratıcılık yaratıcı okul yaratıcı öğretmen (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Metzl E. S. & Morrell M. A. (2008). The role of creativity in models of resilience: Theoretical exploration and practical applications. *Journal of Creativity in Mental Health*, 3, 303-318.
- Orhon, G. (2014). Yaratıcılık: Nörofizyolojik, felsefi ve eğitsel temeller (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Owino, E. A. (2018). The moderating effect of preschool class size on children's socio-emotional competences in Eldoret Town, Kenya. *Journal of African Studies in Educational Management and Leadership*, 9, 34-49.
- Özer, M. & Polat Yıldırım, A. (2019). Okul öncesi dönemde yaratıcılığı geliştirmeye yönelik ebeveyn deneyimlerinin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7(3), 1309-1327. Doi: 10.14689/issn.2148-624.1.7c.3s.17m
- Pehlivan, S. & Gökbulut, Ö. Ö. (2015). Yaratıcı Drama Yöntemi ile Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Mesleklerin Tanıtılması. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 10(1), 39-50.
- Ramazan, O. & Tok, G. (2023). Okul öncesi eğitim alan 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(2).
- Şahan Aktan, B. (2018). 48-72 aylık çocuklar için psikolojik dayanıklılık ölçeğinin geliştirilmesi ve eğitici drama temelli psikolojik dayanıklılık programının etkisinin incelenmesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şakar, G. N. (2022). Social problem solving skills of children: A phenomenological study of preschool teachers' views and practices (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Seale, J., Nind, M. & Simmons, B. (2012). Transforming positive risk taking practices: The possibilities of creativity and resilience in learning disability contexts. *Scandinavian Journal of Disability Research*. <https://ore.exeter.ac.uk/repository/handle/10871/9945> adresinden alınmıştır.
- Sünbül, A. (2008). Yaratıcılığı Geliştirmek. A. M. Sünbül içinde, *Eğitime Yeni Bakışlar*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Tok, E. & Sevinç, M. (2012). Düşünme Becerileri Eğitiminin Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 37 (164).

- Waaktaar, T., Christie, H. J., Helmen Borge, A. I. & Torgersen, S. (2004). How can young people's resilience be enhanced? experiences from a clinical intervention project. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 167-183.
- Weare, K., & Nind, M. (2013). Developing mindfulness with children and young people. A Review of the evidence and policy context. *Journal of Children's Services*, 8(2), 141- 153.
- Wood, J. J., Cowan, P. D., & Baker, B. L. (2002). Behavior problems and peer rejection in preschool boys and girls. *The Journal of Genetic Psychology*, 136 (1), 72-88.
- Yazgın, E. (2020). Yaratıcılığın gelişiminde aile, öğretmen ve okul. E. Yazgın ve Y. Yazgın (Ed.). Erken çocuklukta yaratıcılık ve yaratıcı çocuk etkinlikleri içinde, (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yazgın, Y. (2020). Sanat alanları özgünlük ve yaratıcılık ilişkisi. E. Yazgın ve Y. Yazgın (Ed.). Erken çocuklukta yaratıcılık ve yaratıcı çocuk etkinlikleri içinde, (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. & Akman, B. (2020). Yaratıcı Problem Çözme Etkinliklerinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Yaratıcılığına Etkisi. *AJESI - Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 399-431. Doi: 10.18039/ajesi.682047.
- Ylitapio-Mäntylä, O., Uusiautti, S., & Määttä, K. (2012). Critical viewpoint to early childhood education teachers' well-being at work. *Journal of Human Sciences*, 9(1), 458- 483.
- Yontar Togrol, A. (2012). Studies of the Turkish form of the Test for Creative Thinking-Drawing Production. *Creative Education*, 3(8), 1326-1331.

Extended Abstract

Purpose

From a holistic perspective, the most critical period of a child's life is the early childhood years, when sensitivity to environmental stimuli and exploration are high. A child encounters various problems in the first years of life and builds psychological resilience against them. This problem does not need to be a specific problem, sometimes it is a problem that is encountered in daily life practices and needs to be solved. Before the child reaches the stage of being psychologically resilient, acquiring some fundamental skills helps them become individuals with high psychological resilience. One of the most important skills, especially for coping with difficulties is problem solving

skills. Likewise, the way the child handles events and situations differently and can think flexibly while solving problems s/he encounters will also show us the creative thinking of the child. Creative children who can think flexibly appear as psychologically more resilient individuals. Children with high psychological resilience can adapt to their environment and society. Based on all these, examining the relationship between the psychological resilience and creativity of children in early childhood has been the aim of this study.

Method

In this study, which aims to examine whether there is a relationship between the psychological resilience and creativity of children in early childhood, the relational screening model, one of the quantitative research methods, was used. The main variables of this study are psychological resilience and creativity.

For this purpose, the study group is 103 children who are reseiving preschool education. Gender distribution of these children was as close as possible, so that 45 of them were girls and 58 were boys. The data was collected via Child Information Form, which includes questions about demographic characteristics for children, Early Childhood Creativity Scale (ECCRS), which was adapted into Turkish by Çeliköz (2017), and Psychological Resilience Scale for 48-72 Months Old Children developed by Şahan Aktan (2018). Preschool teachers filled out the data collection tools both manually and via online forms for the children in the classroom.

The collected data were entered into the statistical package program and the normality of the data was examined. It was observed that the data showed a normal distribution after the kurtosis and skewness values ranged between +2 and -2. According to the normality results, ANOVA was performed for three-category variables and Independent Groups t-test was performed for two-category variables within the scope of difference analysis. Whether there was a relationship between continuous variables was checked with the Pearson Correlation test. Whether preschool children's creativity predicts their psychological resilience was examined by Simple Linear Regression analysis. Non-parametric difference tests were also performed when the numbers in each cells of the variables was below 30. While Mann Whitney U test was applied for variables with two categories, Kruskal Wallis Test was applied for variables with three or more categories.

Results

When the research findings were examined, no relationship was found between creativity and psychological resilience. However, a positive and significant effect of children's gratification delay skills which is a sub-dimension of psychological resilience on their creativity skills was found. In other words, it can be stated that an increase in preschool children's gratification delay skills also contribute an increase in their creativity skills. No difference was found in children's creativity and psychological resilience according to gender. While it is seen that children's creativity and psychological resilience do not differ according to the mother's education level, it is seen that they differ in the initiative and self-confidence sub-dimension in the father's education level. This difference is in favor of fathers with master and doctorate degree in each group.

In addition to these results, a significant relationship was found between class size and self-regulation and commitment. However there is no significant relationship between class size and creativity, social problem-solving skills, initiative-self-confidence, and psychological resilience. However, it was observed that there was a negative relationship between class size and delaying gratification and receiving help. As the class size increases, the time the teacher devotes to individual children decreases. In other words, in crowded classrooms, it becomes difficult for children to access one-on-one support and help from teachers, which prolongs the waiting time and reduces their tolerance. In this case, children may have difficulty managing their delay in gratification. All findings of the study were examined in detail in the discussion part within the relevant literature.

Conclusion

In this study, which was conducted to examine the relationship between the psychological resilience and creativity of preschool children, no relationship between creativity and psychological resilience in the total score and other sub-dimensions. A significant positive effect of delay of gratification skills was found on creativity skills. The data of this study was collected from teachers. Researchers working in this field should collect data from children and families to enrich the findings of the study.

In addition, while children's creativity and psychological resilience do not differ according to the gender, age of the mother and father, the number of children, and the education level of the mother, it is seen that they differ in the initiative and self-confidence sub-dimension according to the

education level of the father, and this difference is in favor of the father with master and doctorate degree in each groups. This finding emphasizes the importance of addressing creativity and delay of gratification skills in family education programs especially father support programs. It may be suggested to examine the effects of various variables such as parental attitude, teacher attitude, classroom environment, and peer interaction on creativity and psychological resilience.

ETİK BEYAN: “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psikolojik Dayanıklılıkları ile Yaratıcılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’ndan 21.06.2023 tarih ve E-29563864-050.03.04-472326 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.